

Erich Maria Remarque

Soroc de viață și soroc de moarte

Traducere din limba germană de Emanoil Cerbu

POLIROM
2016

— Nu vreau să intru nicăieri. În localuri mă simt tot atât de claustrată ca într-o pivniță. Totul e întunecat și toate ferestrele sunt camuflate.

— Atunci, hai cu mine până la cazarmă. Mai am acolo o sticlă. O aduc și o bem în aer liber.

— Bine.

În tăcerea din jur auziră hurducând o trăsură. O clipă după aceea apăru un cal. Era neliniștit, se ridica în două picioare din pricina umbrelor și se profila fantomatic, cu ochii înspăimântați și cu nările fremătând, în lumina halucinantă. Vizitiul trase de hățuri. Calul zvâcni. Scame de spumă îi zburau din bot. Cei doi trebuiră să se tragă la o parte, printre ruine, ca să-l lase să treacă. Elisabeth sări repede pe un morman de dărâmături, tocmai la timp ca să nu fie atinsă de cal; un moment făcu impresia că vrea să se salte pe animalul dezlănțuit și să plece cu el în galop; dar în clipa următoare era tot lângă el, în fața nemărginirii goale a cerului destrămat.

— Am avut iluzia că o să te avânți pe spinarea calului și o să dispari, spuse Graeber.

— Ehe, dacă s-ar putea! Dar unde să mă duc? Pretutindeni e război.

— Așa e. Pretutindeni. Până și în țările păcii eterne – în Oceanul Pacific și în India. N-am putea fugi nicăieri.

Ajunseră la cazarmă.

— Așteaptă aici, Elisabeth. Mă duc să aduc rachiul. Nu durează mult.

Graeber străbătu curtea cazarmii și sui treptele, ce răsunau sub pașii lui, până la camera patruzeci și opt. Încăperea se cutremura de sforăiturile oamenilor: jumătate din efectiv dormea pe rupe. Deasupra mesei ardea o lampă cu lumina ferită. Jucătorii de cărți erau încă treji. Reuter ședea puțin la o parte și citea.

— Unde e Böttcher? întrebă Graeber.

Reuter închise cartea.

— Ți-a lăsat vorbă că n-a aflat încă nimic. A dat cu bicicleta într-un zid și a sfărâmat-o. Vechea poveste – unde-i așa mai

subțire, acolo se rupe. De mâine trebuie s-o ia din nou cu piciorul, apostolește. Din pricina asta s-a dus astă-seară la cârciumă, să se consoleze. Dar tu ce-ai pățit? Ai o mutră cam plouată!

— N-am nimic. Și plec numaidecât. Am venit doar să iau ceva.

Graeber cotrobăi prin raniță. Adusese din Rusia o sticlă de gin și una de votcă, la care se adăuga Armagnac-ul dăruit de Binding.

— Ia sticla de gin sau pe cea de Armagnac, zise Reuter. Votcă nu mai e.

— Cum nu mai e?

— Am băut-o noi. Puteai să ne-o oferi și singur. Cine vine din Rusia să nu se poarte ca un capitalist, ci să dea și camarazilor olecuță din ce are. Oricum, votca ta a fost grozavă.

Graeber scoase din raniță cele două sticle care-i rămăseseră. Vări Armagnac-ul în buzunar și-i dădu lui Reuter sticla de gin.

— Ai dreptate, îi spuse. Ia asta, ca doctorie pentru gută. Și nu fi nici tu capitalist. Dă-le și celorlalți câte o dușcă.

— Mersi! făcu Reuter și, șontăcând până la dulapul său, scoase un tirbușon. Presupun că pui la cale cea mai primitivă formă de seducere. Seducerea prin pileală. De cele mai multe ori, în asemenea împrejurări uiți să destupi sticla înainte. Iar dacă îi spargi gâtul, riști, în surescitarea clipei, să te tai la buze. Fii prevăzător și ia tirbușonul ăsta!

— Du-te dracului! Sticla e desfundată.

Reuter destupă ginul:

— Cum naiba ai dat de licoarea asta olandeză tocmai în Rusia?

— Am cumpărat-o. Mai ai și alte întrebări?

Reuter rânji:

— Nu, atât. Ia-o din loc cu Armagnac-ul tău, Casanova primitiv ce ești și nu te jena. Ai circumstanțe atenuante. Lipsa de timp. Permisia-i scurtă, iar războiul lung.

Feldmann se ridică în capul oaselor și întreabă din pat:

— Ai cumva nevoie și de un prezervativ, Graeber? Am câteva în portvizit. Mie nu-mi trebuie. Cine doarme nu se umple de sifilis.

— Asta nu-i chiar atât de sigur, ripostă Reuter. Se pare că și în treaba asta există un soi de imaculată concepție. Dar Graeber e un vlăjgan care țipă de sănătate. Arian de rasă, cu strămoși pur-sânge până în a douăsprezecea spiță. La un asemenea exemplar, prezervativele ar fi un atentat împotriva patriei!

Graeber scoase dopul de la sticla de Armagnac, trase o gură și o vâri din nou în buzunar.

— Măi, da' romantici mai sunteți! explodă după aceea. De ce naiba nu vă țineți numai de treburile voastre?

Reuter făcu un gest împăciuitor:

— Du-te în pace, fătul meu! Uită regulamentul cazon și încearcă să fii om. E mai ușor să mori decât să trăiești – mai ales pentru voiăștia, tineretul eroic și floarea națiunii!

Graeber mai băgă în buzunar un pachet de țigări și un pahar. Trecând pe lângă masa jucătorilor de cărți, văzu că Rummel câștiga. O grămadă de bani se afla înaintea lui. Fața îi era tot impietrită; dar broboane mari de sudoare picurau acum de pe ea.

Scările cazarmii erau pustii: sunase stingerea. În spatele lui Graeber stăruia ecoul pașilor lui. Străbătu curtea imensă. Elisabeth nu mai era la poartă. „O fi plecat”, își zise. Aproape că se așteptase la acest deznodământ. În definitiv, de ce să-l fi așteptat?

— Domnișoara e acolo, îi spuse santinela. Dar cum de-ai reușit să agăți o fată ca asta? Așa ceva e pentru ofițeri, nu-i de nasul unui pârliț.

Graeber o văzu acum pe Elisabeth: stătea rezemată de zid. Bătu santinela pe umăr și-i răspunse:

— E o dispoziție nouă, băiețăș. Se capătă în loc de decorație, dacă ai fost patru ani pe front. Numai fete de generali. Și ieși imediat la raport, găgăuță. Nu știi că-i oprit să vorbești în post?

Apoi se duse la Elisabeth.

— Găgăuță ești tu! îi strigă santinela din urmă, dar fără curaj.

Găsiră o bancă pe o stradă în pantă, îndărătul cazarmii. Era așezată sub un castan și aveau la picioare priveliștea întregului oraș. Nicăieri nu se zărea nici o lumină. Numai râul sclipea în bătaia lunii.

Graeber destupă sticla și turnă în pahar cam până la jumătate. Armagnac-ul avea licăriri de chihlimbar lichid. Graeber îl oferi Elisabethei.

— Bea-l tot, îi spuse.

Ea sorbi o înghițitură și-i dădu paharul înapoi.

— Golește-l tot, repetă el. E seara cea mai potrivită pentru așa ceva. Golește-l pentru indiferent ce, pentru ticăloșia vieții noastre, sau pentru faptul că mai suntem în viață – dar bea tot. Trebuie să bem după ce-am trecut prin orașul ăsta mort. Cred că în general trebuie să bem, în ziua de azi.

— Bine. Pentru toate laolaltă!

Graeber turnă din nou din sticlă și goli de astă dată el paharul. Simți pe dată un val de căldură. Simți în același timp și cât de gol era pe dinăuntru. Nu știuse până atunci. Era un gol fără durere.

Turnă iar în pahar până la jumătate și bău o înghițitură. Apoi îl puse pe bancă, între ei. Elisabeth se ghemuise, cu brațele încolăcite în jurul genunchilor. Frunzișul fraged al castanilor de deasupra lor lucea aproape alburiu sub lună, ca și cum un roi de fluturi timpurii s-ar fi rătăcit printre crengi.

— Ce negru e totul, zise ea, arătând spre oraș. Ca o mină de cărbuni după un incendiu.

— Nu te uita acolo, întoarce spatele. Ai să vezi cu totul altă priveliște.

Banca se afla chiar pe culmea dealului și, în partea cealaltă, costișa se inclina lin – spre câmpii, drumuri argintate de lună, alei de plop, turnul unei biserici sătești și apoi, spre păduri și spre munții sinilii din zare.

— Aici e toată pacea lumii, rosti Graeber. Simplu, nu?

— Simplu, dacă ești în stare să întorci spatele și să nu te mai gândești la ce e dincolo.

— Asta se învață lesne.

— Tu ai învățat?

— Bineînțeles, răspunse Graeber. Altfel nu mai eram în viață.

— Aș vrea să pot și eu.

— Poți de mult. De asta are grijă viața, își trage rezervele de unde poate. Aflată în primejdie, nu cunoaște nici slăbiciuni, nici sentimentalisme.

Împinse paharul spre ea.

— Și asta-i tot pentru același scop? întrebă Elisabeth.

— Da, răspunse el. În seara asta, negreșit.

Ea bău și el o privi.

— Hai să facem un efort, zise și câtva timp să nu mai vorbim de război.

Elisabeth se rezemă de spătarul băncii:

— Știi ce? Să nu mai vorbim deloc.

— Bine.

Ședeau pe bancă și tăceau. Era o liniște adâncă și incetul cu incetul liniștea aceasta se însufleți de susurul pașnic al nopții care n-o tulbura, ci o făcea parcă și mai adâncă: ușoara adiere a vântului, ca o răsufare a pădurilor, țipătul unei bufnițe, foșnetul ierbii și nesfârșitul joc al norilor și luminii. Liniștea ieși biruitoare, se înalță, îi impresură, pătrunse în ei, tot mai adânc, cu fiecare răsufare mai adânc, până când însăși respirația deveni liniște, stingându-se treptat, devenind din ce în ce mai lină, din ce în ce mai prelungă, până când nu mai fu vrăjmașă, ci un somn îndepărtat, binefăcător.

Elisabeth făcu o mișcare. Graeber tresări și privi în jur:

— Ce spui de asta? Am dormit!

— Și eu.

Elisabeth deschise ochii. Lumina difuză se prinse în ei, făcându-i străvezii.

— E mult de când n-am mai dormit așa, spuse ea cu uimire. Totdeauna pe lumină și cu teama de întuneric și cu trezirea zvâcnită și cu veșnica spaimă... Nu ca acum.

Graeber ședea nemișcat. N-o întrebă nimic. Curiozitatea moare în vremuri când se petrec atâtea. Se mira doar, vag, că era atât de liniștit, învăluit într-o somnolență trează, ca o stâncă sub apă, acoperită de alge fluturătoare. Pentru prima oară de când plecase din Rusia, se simțea destins. O dulce toropeală pătrunsese în el, ca o maree ce s-a ridicat peste noapte și s-a revărsat deodată, într-un tot scăpărător, peste ținuturi părjolate și sterpe.

Coborâra în oraș. Strada îi primi iarăși între zidurile ei; duhoarea rece a vechilor incendii îi învălui din nou, iar ferestrele camuflante, negre, îi însoțeau ca o procesiune de catafalcuri. Elisabeth simți fiori reci trecându-i prin trup.

— Pe vremuri, casele și străzile erau scăldate în lumină și ni se părea firesc. Eram deprinși. Abia azi ne dăm seama ce însemna asta...

Graeber se uită în sus. Cerul era senin, fără nori. O noapte tocmai bună pentru aviație. Se gândi fără voie că e prea luminoasă.

— Așa e acum aproape peste tot în Europa, replică el. Se pare că numai Elveția e luminată noaptea. Și acolo e lumină tocmai pentru ca aviația să știe că-i neutră. Am aflat de la cineva care a fost cu o escadrilă în Franța și Italia. Spunea că era ca o insulă de lumină – de lumină și pace, căci una implică pe cealaltă. Mai încolo și de jur împrejur, se întind întunecate, ca sub niște nesfârșite lînțolii, Germania, Franța, Italia, Balcanii, Austria și toate celelalte țări angajate în război.

— Ni s-a dăruit lumina și ea a făcut oameni din noi. Noi însă am ucis-o și am devenit iarăși troglodiți! exclamă Elisabeth cu violență.

„A făcut oameni din noi”, repetă Graeber în gând. Găsi expresia exagerată. Dar Elisabeth părea înclinată spre exagerări. Și totuși poate că avea dreptate. Animalele n-au lumină. Nici lumină și nici foc. Dar nici bombe.

Ajunseră în Marienstrasse. Graeber observă deodată că Elisabeth plânge.